

PDF Compressor Free Version

Энсиэли

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

○ Нам улууһун хаһыата ○

1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

2010 с.
Сэттинньи

17

күнэ
Сэрэдэ
№134
(10424)

1996, 2005, 2009 сылларга республика бастын хаһыата

Улуус баһылыгын муньабыттан бэлиэтэһиннэр

Баһаарынай сулуоспа нач. И.В. Колпашников ааспыт нэдиэлэбэ биир да быһылаан тахсыбатабын, республикаттан инвентаризацияны ыыта, бэрэбиэркэли кэлиэхтээхтэрин, этэрээт иһинэн гаастан, буруоттан сэргинигэ анал сулуоспа тэриллэрин, онно үлэлиэхтээх үлэһиттэр курстарга үөрэммиттэрин туһунан иһитиннэрдэ.

Ааспыт нэдиэлэбэ Намнаабы ИДьО дьуһуурунай массыына-та «Эт-Ас» ХЭТ УАЗ массыына-тыгар кэтиллэн суол быһылаанын таһаарбыт. 2 киһи араас эчэйиини ылбыттар. Онон начальник эт. А.А. Стручковка быһылаан туһунан рапоры бэлэмнээн түһэрэригэр соруудахтатанна.

ОГПН нач. Н.А. Парников Саҥа дьыл бырааһынньыгын тэрийэн ыытар тэрилтэлэргэ баһаар тахсыбатын хааччыйар тэрэһин үлэлэрин уонна ирдэһин сродстволарынан хааччыыларын бэрэбиэркэлээһин бу ый

18 чыыһылатыттан сабаланырын туһунан иһитиннэрдэ.

ОдьКХ начальнигар Н.В. Игнатъевка 8 N-дээх аптекаҕа электрическэй уот ситимин чөлүгэр түһэриини уонна Таастаахха туулан бүтэн эрэр саҥа оскуола итии бэриллиитин быһаччы хонтуруолга ыларыгар соруудахтатанна.

Биһиги улууспут баһылыга А.И. Ильин студенческай этэрээттэр үлэлэрин үчүгүйдик тэрийбитин иһин бастын баһылык аатын ылан, оттон баһаарынай сулуоспа начальнига И.В. Колпашников халаан содулун туоратыыга тэрэһиннээх үлэтин иһин СР Президенин Махтал суруктарынан наһараадаламыттар.

Кэлэр 2011 сылга биһиги улууспутугар инвестиционнай программанын ытыгылаахтаах үлэлэргэ СР Ил Түмэн сессиятынан 400-төн тахса мөлүйүүннээх үп көрүллүбүт.

«Намавтодор» АК директора А.С. Федоров иһитиннэригинэн 3 сыллаах мөккүөр, сууттаһыи кэнииттэн улуус дьаһалтатын өттүттэн өйөбүл, туруорсуу түмүгэр тэрилтэ эстибэтэх, 9 мөлүйүүннээх иэстэн төлөрүйэн иэһэ олоҕу соруллубут, быһааммыт. Улуус дьаһалтата тэрилтэни эстэрбэт туһугар үлэни сакаастаан, мөкүгүлээн быйыл 41 мөлүйүүннээх үлэ ытыгылыыта ситиһиллибит.

Эһиилгиттэн ыла улуус ЗАГСатын дьэһитин тутуутун ыытарыыга дьаһалта бигэ турунуулаарын туһунан иһитиннэриин онһулуунна.

Бу нэдиэлэбэ РФ «Обрнадзорун» 18 киһилээх бөлөҕө 9 биригээдэбэ хайдыһан улуус үөрэбин үчүрджениларын бэрэбиэркэлиэхтэрэ.

Бу нэдиэлэбэ Граф Биэрэгэр оскуолаба эбии тутуу ытыгылан бүтүүтүн бэлиэтээр үөрүүлээх түгэн тэриллиэхтээх.

Нэдиэлэ чэппиэригэр Партизан нэһилиэгэр Улуу Кыайыи 65 сылыгар аһаммыт Нам улууһун ветераннарын күнэ уонна Саха республикатыгар биллэриллибит ветераннар сылларын түмүктээһин тэрэһинэ ытыгылаахтаах.

Бэлиэтэнэ
И. ИВАНОВ

Чөл олох — олохпут түһэ

АРЫГЫТТАН ДЬОЛЛОММУТ СУОХ

Сэттинньи маҥнайгы күнүттэн Саха сириин үрдүнэн киһэ 8 чаастан күнүс 2 чааска диэри 15%-тан тахса кыраадыстаах арыгыны атыылыыр буоллар. Бу туһунан Сахабыт сириин президеиэ Егор Борисов 265 нүөмүрдээх ыйаага балаҕан ыйын 21 күнүгэр тахсыбыта. Ыйаах олоххо киһи күһүн ылан эрэр. Республикабыт үрдүнэн арыгыны хааччактыыр үлэ күүскэ сабаланна. Куораттарга, улуустарга ыйаах туолуутун хонтуруоллуур аналлаах административнай комиссиялар тэриһинилэр. Биһигэ комиссия председателинэн Ю.А. Павлов ананан үлэтин сабалаата. Комиссия эбэһинэстэригэр сокуону хонтуруоллаһын, өйдөтөр, үөрөтөр муньахтары ытыгыт, сокуону кэспиттери ытырааптыыр миэрэлэри ытыгыт уода боломуочуулар киирэллэр.

Бу күнүгэр (сэттинньи 8-11 кк.) улууспутугар республикатаабы «Доруобуйа маршрута» кэлэн барда. Адыс киһиттэн састааптаах бөлөххө оффальмолог, эндокринолог быраастар нэһилиэһинэ доруобуйатын көрдүлэр, оскуола үөрэнэччилэригэр, улахан дьонго чөл олоххо аналлаах бэсэйдэлэр, кэспитилэр тэриһинилэр. Сэттинньи 9 күнүгэр А. Шестаков аатынан сыһылаан киһигэ «Арыгы содула уонна СР президенин ыйаабын олоххо киллэриигэ үлэлэр» дии «төгүрүк остуол» сиэринэн аһаас кэспэтии ытыгылыһа. Манна нэһиликтэр баһылыктара, улуус депутаттара, общественнай түмсүүлэр, предпринимателлэр, тэрилтэлэр салайааччылары, оскуолалар салалталара, үөрэнэччилэр, устудьуоннар, ычат түмсүүлэрин лидердэрэ көхтөөх кыттыыны ылылар. Кэспэтиини улуус баһылыгын маҥнайгы солбууааччы Н.В. Слепцов илээн-сабалан ыытта. Николай Владимирович бэйэтин этиитигэр: «Республикабыт президеиэ нуруот кэскилигэр, дьылҕатыгар улахан оруоллаах, сүрүн хайысханы — арыгыны хааччактыыр ыйаабын сэнээрэ, биһири иһитибит уонна чөл олох туһугар ынырыгытын 100% өйүүрүтүн бил-

лэрэбит. Министерстволар уонна ведомстволар, үчүрдженилар уонна тэрилтэлэр салайааччыларын, муниципальнай тэриһилилэр баһылыктарын, предпринимателлэргэ туһаайан — чөл олох туһатын тус холобургутуун көрдөрүт. Улэ коллективтарыгар арыгылааһына суох эйгэни тэрийин, бу дьаллыктан босхолоноун, эмтэниин баһарар эрээри, иэдээни соботовун кыайбат дьонго көмөлөһүт. Үөрэх, доруобуйа харыстабылын, спорт уонна культура үчүрдженилэра бары чөл олох территориятыгар кубулуйуохтаахтар дии этини ыгыгыры сүрүннэринэн сыаналаах тустаахпыт». Аһаас кэспэтиини СР президенин иһинэн дьыэ көргөн уонна оҕо-аймах дьыалаларыгар комитет председатели солбууааччы М.Р. Харлампьев, республика арыгы атыгытын хонтуруоллуур, хааччактыыр комитет председатели А.А. Петухов, ХИФУ профессора В.П. Данилов, Ил Түмэн иһинэн ычат парламентын чилиэиэ Захар Протопопов интэриһинэй кэспэиинэринэн, чахчыларынан, арыгыны утары охсуһууга итэҕэтиилээх ынырыгыларынан ситэрэн-хоторон, сыгырхатан биэрдилэр.

Мустан олорооччулары, биһигини, ордук олохтоох чахчылар дьиксиннэрдилэр. Ол курдук улуус кылаабынай бырааһа Л.А. Слепцов иһитиннэригинэн, хроническай алкогеликтар ахааннара сылын аайы үрдүү туларэбит. Маньнык диагностика 453 киһи аабыллар, мантан 361 — эр киһи, 92 — дьахтар. 23 наркоман аабыллар, быйыл 4 киһи эбиллибит. 3 токсикоман баар. Улуустаабы социальнай приют директора Л.М. Маркова кэспэиэ эмиз хобдох сыһпаралары көрдөрдө. Арыгыга ылабыт дьахтар ахаана, хомойуох иһин, сыллата эбиллэн иһэр. Ол иһин приюкка ылылар оҕо ахаана аччаабат. Ийэ бырааба быһылылар элбээбит. Ангардас бу сылга 13 ийэ бырааба быһылыбыт.

Бу чахчылары болдойон иһтэн олобут дьон санаа атастаһыгыт-

гар көхтөөхтүк кытыннылар. Киһилэр бары арыгы алдырхайын, содулун бэйэлэрин тулараларыгар була тулар быһыынан-майгынан холобурдаан республика салайааччыларын болзомтотун ылылар. Холобура, профсоюз үлэтин күүһүрдүөххэ, бу тэрилтэ бэйэтин кэмизгэр модун күүс этэ, ону сөргүтүөххэ; маассабай, элбэх киһи мустар бырааһынныгар арыгыны хааччактыахха; «астаах-үөллээх» бэлиэ түгэннэри адыгытаахха; оскуола арыгылаах банкеттары бобуохха; сайын оҕолор, ычат дьарыктаах буолалларын ситиһэн спорт, ычат отделлара уопсуска баарбакка күүскэ, айымнылаахтык үлэлээгиннэр; хаһыатынан, телевидениэн, радиона тиһигин быспакка чөл олоҕу тарҕатар, арыгыны, арыгылааһыны утарар ыстатыйалар, сюжеттар, анал биэриилэр наадалар; чөл буолууга күүстээх рекламата тарҕатын; бастын, холобур буолар олохтоох, үлэлээх дьону нуруокка кизиник, аһаастык кэспэиэ холобур туттун дии.

Аһаас кэспэтигэ ахтыгылыбыт чахчылар, була тулар быһыымайгы, кырдык да балаһыанна уустугун, салгыи маньнык тэтиминэн айаннаахтыгына иэдээн суолугар киирэн биэрэригин өссө биридэ дакаастаата. Онон улууска арыгылааһын балаһыаннаыта сыгырхайыгытын билинэн, наркомания элбээн эрэрин бэлиэтээн, арыгыттан өлүү-сүтүү, оһол, ол иһигэр бэйэбэ тиһигини көрдөрүүтэ сыллата улаата туларын, суһаллык миэрэылыллара оулдыста. Маньнык этэн туран «төгүрүк остуол» кытааччылары СР президеиэ Егор Борисов чөл олоххо туһулааммыт ыйаабын, ынырыгытын өйүүллэрин биллэрдилэр. Итиэннэ арыгы атыгытын, маассабай арыгылааһыны утары үлэлэри күүһүрдэн, спорт, чөл олох сайдыгытын көүлүүр дьаһаллары бука бары — общественан ысан дьарыктанарга быһаарылыһа. Түмүгэр резолюция ытыгылыһа.

Л.УВАРОВСКАЯ

Улуус сэбиэтин сессиятыгар

БЮДЖЕТИ ТОЛОРУУГА ЭППИЭТИНЭСТЭЭХТИК...

Сэттинньи 11 күнүгэр буолбут улуус сэбиэтин депутаттарын 28-с сессияларыгар «Нам улууһа» МТ бюджетин 9 ыйынан толоруу туһунан» уонна «Бюджет ис тутулуун уонна киһини хамсатыы, туһаныы, бэрээдэктээһин туһунан» балаһыаннаба уларытыылары, эбиэлэри киллэри боппуруостара көрүлүннүлэр.

Сессия көрбүт бастакы боппуруоһугар иһитиннэриини СР үпкэ министрствотын Нам улууһунаабы ФКУ нач. П.И. Аргунова онгордө. Балаһыаннаба уларытыыны-тэлэритини киллэри туһунан улуус дьаһалтатын экономикаба салаатын сэбиэдиссэйэ А.В. Наумова иһитиннэрдэ.

Отчуоттан иһиттэххэ, бюджет дохуотун чааһа 80,3% толоруллубут. Эбэтэр сыллаабы 1246315,6 тыһ. солкуобайынан чуолкайданан бигэргэтиллибит былаан 1000665,9 тыһ. солкуобайынан толоруллубут. Республика бюджетиттан төннөрүлүбүт турукка, босхо кэлиэхтээх 11943371 тыһ. солкуобайдаах сууматтан 976764,7 тыһ. солк. киирбит (81,8%).

Бюджет дохуот чааһыгар толоруллуута сүннүнэн лаппа үчүгэй буолуобун сорох нолуоктар уонна араас нолуогу таһынан хомуурдар киириилэрэ бытаарыта мөлтөпүт. Онон сыллаабы былаан 45,98% толоруллубут. Сыл хаалбыт ыйдарыгар нолуок уонна нолуогу таһынан дохуот толору хомулуннабына барыта 54967,9 тыһ. солкуобайдаах үп бюджеткэ киирэн былаан куоһарыллара сабалаанар.

9 ыйга физическэй сирэйдэр дохуоттарытан киирэр нолуок отчуоттуур кэмгэ 69,1%-нан былааннамыта 66,8%-нан толоруллубут. Былаан СР ОдьКХ ГУП, «Эрэл» ТХПК, «СР баһаарынай сулуоспатын этэрээтэ» ГУ курдук бөдөн нолуогу төлөөччүлэр ытыахтаах нолуоктарын кэмизгэр, толору киллэрбэтэхтэринэн ситиһиллибэтэх.

Тыа хаһаайыстыбатын биир кэлим нолуогун киириитэ отчуоттуур кэрчик кэмгэ 170,3%, сыллаабы былаан 143,5% толоруллуута ситиһиллибит. Государственной пошлина, ставкалар кээмэйдэрэ улааппыттарынан, сыллаабы хомуур 140,1%, отчуоттуур кэм былаана 160,9% туолбут. Сири арендаһаһынтан киллэриллэр үп сыллаабы былаана 105,8% толоруллубут.

Арбын, II Хомустаах, Фрунзе нэһиликтэрэ биир да кэппиэкэни арендаттан киллэрбэтэхтэр. Аренда төлөбүрүн хомуууга Үөдэй, I Хомустаах уонна Ленскэй нэһиликтэрэ үчүгүйдик үлэлээбиттэр. Отчуоттуур кэм былааннарын туһаннаабынан 3,4 бүк, 87,9% уонна 234% толортообуттар.

Бюджет сыллаабы ороскуотун чааһа 76,2% туолан иһэр. Улуус бюджета бюджет үлэһиттэрин хамнастары, сыаналар уонна коммунальнай өнө тарифтара үрдээбиттэринэн биллэрдик улааппыт.

«Нам улууһа» МТ бюджетнэй тэрилтэлэрин кредиткэ иэстэрэ 01.10.2010 с. туругунан 3401,78 тыһ. солк. буолбут. Ааспыт сыллаабыар иэс 2343,43 тыһ. солкуобайынан аччаабыт.

Бюджеттэн үбүлэнэр тэрилтэлэр дебиторскай иэстэрэ 01.10.2010 с. туругунан 8921,79 тыһ. солк. буолбут. Ааспыт сыллаабыар бу иэс 914,81 тыһ. солк. аччатыллыбит.

9 ый устата СР үбүн министрствотын Намнаабы ФКУ-нан 21 тематическай бэрэбиэркэ ытыгылыбыт. Бэрэбиэркэнэн «Нам улууһа» МТ дьаһалтата, «Үөрэх управлениета» МУ, «Намнаабы ТХУ» ГУ, Партизан, Үөдэй, Хамабатта, Хомустаах 1-кы, Ленскэй, Хатын Арыы дьаһалталара, 8 оскуола уонна оҕо садтара хабыллыбыттар.

Бу ытыгылыбыт бэрэбиэркэ түмүгүнэн СР бюджетиттан үлэ ырыынагар баар тыгааһыны намтатар сыалга 2009 с. көрүлүбүт үптэн 1401,16 солкуобайы Хамабатта нэһилигэ сөбө суох хайысханан туһаммыта, Хатын Арыы нэһилигин дьаһалтата 2009 с. бюджетте толорууга бюджет процеһин туһунан балаһыанна сорох ыстатыйаларын тутуспатаба көстүбүт. Холобур, муниципальнай иэс олохтоох бюджет дохуотун уопсай кээмэиттэн 50%-ны аһарыллыа суохтааба бэйэлэрин сыл түмүгүнэн отчуоттаабыттарынан 1578714,2 тыһ. солк. тиийбит, эбэтэр 147%-га тэҥнэспит.

«Үөрэх управлениета» МУ бухгалтерията 2,9%-наах страховый усунуоһу социальнай страхование фондатыгар сыһаа аабын ытыгыта, «Нам улууһа» МТ бухгалтерията производствөба оһоллонууга уонна профессиональнай ыарыыларга барыахтаах 0,2% страховый усунуоһу ыыппата көстүбүттэр. Оһолору иитэ ылбыт дьыэ тэргэттэргэ бэриллиэхтээх хамнас кэмизгэр бэриллибэтэбин туһунан сайабылыанналарга олобуран бэрэбиэркэ ытыгылыбытыгар, 18811 солк. иэс баара биллибит. Бу иэс пособие ылааччылар бэйэлэрэ ирдэнэр докумуоннары ситэ түһэрбэттэриттэн тахсыбыт. Үөскэбит иэс муус устар ыйтан ыла сабалаан барыта туһаннаах дьонго төлөммүт.

Улуус сэбиэтэ сыл хаалбыт кэмизгэр бюджет үбүн сөптөөхтүк, толору туһаныыны болзомто киһигэр туталларыгар, кредиторскай уонна дебиторскай иэһи аччатыыны ситиһэр дьаһаллары ылапалларыгар, отчуоттары кэмизгэр түһэрэн иһини хааччыйалларыгар «Нам улууһа» МТ дьаһалтатын уонна бюджет үбүн сүрүн дьаһайааччыларын соруудахтаата.

Инокентий ИВАНОВ

ОЛОХТОН ХААЛЫМА!

«Энсиэли» хаһыакка сибээс отделениеларынан, общественнай сурутааччыларынан 2011 сыл бастакы аһарыгар сурутуу ытыгылар.

2011 сыл бастакы аһарыгар сурутуу 6 ыйга — 330 солк., 3 ыйга — 165 солк., 1 ыйга — 55 солк.

Хаһыат индексэтэ — 54889, нэдиэлэбэ иккитэ таһар.

СУРУТУУ - 2011

Хааччыйы эйгэтигэр

ЭРЭЛБИТ УЛАХАН

Нам сэлээнньэ... Ол курдук алтынны 1 күнүттэн Нам селота, коммунальнай өнгөлөрү онорууга, туһунан производственной учаастак (ПУ) быһы-ытынан саналы тэриллэн үлэлир буолла.

Урут хайдах этэй? Урут улус киинэ буоларынан уонна бары котельнайдаргаас уматыгын тутталларынан, киин хонтуоранан салаллан олобуттара.

Евтропий Алексеевич инники өтүгэр АДС начальнигынан үлэлээбит буолан, саҥа сүктэрilibит эбээһинэһин үчүгэйдик билэр.

оноруу хаачыстыбата түспүө диэн эрэнэбит. Ойдуургут буолуо, 2007 с. правительство дьа-һалын быһыытынан, коммунальнай өнгөлөр сорох көрүнгүрүн олохтоох ОТ-га (муниципальной тэ-риэтин) бэйэтигэр аҕарды.

Ону икки кэнники сылга ОДьКХ дуогабарынан ылан үлэлэттэ. Евтропий Алексее-вич онно быһаччы үлэлэспитэ. Кэлэр сайынга ол водо-проводун үлэтигэр эмиз күүскэ ылсар былааннаах.

Хартыскаҕа: саҥа тэрilibит киин произ-водственной учаастак начальнига Е.А. Тихонов

Автор түһэригэр

2010 сыл — Россияга Учуутал сыла

Учуутал сылыгар үөрүүлээх сонун, ситиһи үгүс. Ол курдук, Россия таһымьгар улуусуп үөрэжин эйгэтин ситиһилэрин би-лиһинэрэбин.

Алтынны 28-30 күннэригэр Москва куоракка математика учу-уталларын Бүтүн Россиятаагы сьезтэрэ буолан ааста.

ҮӨРЭХ ЭЙГЭТИН СОУННАРА

Саха сириттэн 20 киһилээх делегация састаабыгар биһиги Нам-мытыгтан улус, республика бастын педагогтара, Нам улустаагы гимназиятын математика учууталара Делашова С.Д., Сивцева Р.О. киирэн, бу сьезкэ кытыннылар.

Алтынны 8-11 күннэригэр эмиз Москва куоракка Бүтүн Рос-сиятаагы «Мир профессии» экспедиция иһинэн наука фестивалы-гар Нам улустаагы гимназиятыттан кытты буолла.

Фестиваль сүрүн идеятынан аныгы үйэ сайдытыгар сөп түбэ-һинэрэн, саҥа идэлэри талыга көмө, салайы, сүрүннээһин буолар.

Аны бу күннэргэ өссө биир үөрүүлээх сонун кэллэ. Ол курдук, Хатын Ары орто оскуолатын саха тылын, литературатын учуу-тала Павлова П.Д. «Всероссийский мастер-класс учителей родных языков» конкурса Москваттан ынгыры тутта.

Түмүккэ, өссө биир ситиһи. Саха сирин Государственной Мун-һаа (Ил Түмөн) уонна үөрэх министерствота холбоһон, ааспыт үөрэх дьылыгар Кыайыы 65 сылыгар аналлаах «Дьиз кэргэним исто-рията — Ийэ дойдуну историята» өйтөн суруйууга конкурс биллэр-битэ.

Биһиги улууспуттан 30-ча үөрэнээччи, ордук Нам улустаагы гимназиятыттан, Хатын Ары орто оскуолаларыттан, кон-курса ситиһилээхтик кытыннылар.

Учууталларбытын, үөрэнээччилэрбитин ситиһилэринэн эфэр-дэлибит! Эһиги кыайыларгытыттан бары астынабыт, үөрэбит уонна киэн туттабыт!

М. ИГНАТЬЕВА, үөрэх управлениета

СУБЭБИТИН ХОЛБООН ҮЛЭЛЭЭТЭРБИТ

Обо иитиитэ — тыын боппуруос. Обо бэйэтин төрөөбүт сирин-дой-дутун, дьонун-сэргэтин эйгэтигэр улаатар. Эх бирди дьиз кэргэн оботун бэйэтин, төрүттэрин уопутугар, билиитигэр олобуран итэр, такайар.

Никольская алын сүһүөх оскуолатыгар үс төрөпүттэн састааптаах төрөпүт комитета куһаҕана суох үлэлээн-хамсаан кэллэ, салайааччы-нан үс обо ийэтэ, нэһилиэк актыыбынай позициялаах ийэлэриттэн бири-дэстэрэ Надежда Владимировна Эверстова үлэлиир.

— Олох укулаата дьиз кэргэнтэн саҕаланар. Дьиз кэргэнтэ оҕону иитинэн ийэ, аба тиһигин быспакка дьарыктаналлар. Обо оскуолаба барар сааһа буолла да, төрөпүт оскуоланы кытта биригэр үлэлэһэн, оботун иитиитигэр сүрүн оруолу ылыахтаах.

— Улэһитигэр туох итэбэс-быһаҕас баарын билиитингэ этэй? — Мероприятие, конкурс ытытыгыгар үп-харчы өттүгэр моһол тахсааччы.

— Актыыбынай төрөпүттэри ааттатыланг этэ дуо? — Бааллар, ордук махтаным этэ Герасимова Вера Васильевнаба.

— Санга сүүрэн киллэриэххин сөп дуо? — Төрөпүттэр актыыбынайдык кыттан иһэллэрэ буоллар, тугу ба-бар тэрийиэххэ сөп этэ.

Комитет улэтэ барыта обо туһугар, барыбыт оҕолорбут тустарыгар. Оскуола, общественность, төрөпүт бары биир санаанан салайтаран, субэбитин холбоон үлэлээтэрбит, оҕолорбутун сөптөөхтүк иитиэ, чөл, доруобай туруктаах оҕолору улаатыннарары этибит буоллаҕа.

Т. НИКОЛЬСКАЯ

Бэйэни салайыны — инники дьылбабыт

ОЛОХ КЭРЭТИН АРЫЯН ...

Хамаҕатта күнүн нэдиэлэтэ алтынны 31 күнүттэн сэтгэний 6 күнүгэр диэри ытытылына. Маннайгы күн «Түһүлгэ» сын-һалаан киинигэр «Күһүнгү киһи күлбүтүнэн» диэн атыгы-тугуу, эргиз дьаарбаҥката ытытылына.

Сэтгэний 1 күнэ. «Түспууна» дьахталлар түмсүүлэрэ нэ-һилиэк ийэлэрин кытта көрүстүлэр.

Сэтгэний 2 күнэ. «Кэскил» саха балаҕаныгар Хамаҕатта нэ-һилиэтин эдэр ийэлэрин түмсүүлэрин тэрийи, Партизан нэһилиэтин «Дьүөгэ» эдэр ийэ-лэр кулууптарын кытта көрсүһүү, санаа атастаһыта тэрilibит.

Сэтгэний 3 күнэ. «Түһүлгэ» сынһалаан киинигэр «Күндү бар дьоммутугар санаабытын сайа аһан» «Олох, Таптал, Дьол» туһунан сэхэн — кончыры кулу-уп үлэһиттэрэ уонна кинилэр дьиз кэргэттэр көрдөрдүлэр.

Фольклорнай блок. Быыс аһылларын кытта сахалыы тан-ныбыт дэйбиридээх 9 кулууп үлэһиттэрэ бары тахсаанар, бо-рооускай отунан сыт таһааран дьизэлэрин-уоттарын ыраастаа-тылар, арчылаатылар.

Оҕолор түһүмэктэрэ. Нарыя Уодай «Мин быраатым» хоһоо-ну дорбоонноохтук аахта. Уйгу Гаврильева хомойдук чабыр-ахтаата, Ньюргун Харитонов «Мин баарбын» хоһоону олус чурдук аахта, Петя Макаров ийэтинэн «Ийэ» диэн ырыаны ыллаата.

руула дохсун ытыс тыаһынан добуһуолланна.

Уус-уран дьүһүйүү. «Оо, таптал! Эмиэ кэллин!» манна Сабарай Илгэ, Сайа, С. Амгинс-кая хоһооннорун культура үлэ-һиттэрэ Антонина Харитопова (директор), Оксана Новгородова-Кудрина (методист) солбуһа сылдьан, хардары-таары, ууста-ан-ураннаан 25 мүнүүтэ устата биридэ кэктэрэн, кэлээйдээн көрбөккө өйдөрүттэн аахтылар.

Көрдөөх сценкалар, хоһоон-нор, үгкүүлэр. «Диктант» сцен-каны оҕолор Уйгу Гаврильева,

САДУОБА — ТҮРГЭН ООНЫУУ

Садуоба — саҥа спорт көрүнгэ. Сахаларга киирбитэ аҕыйах сыл буолла. СА — саахымат, дуо — дуобат, БА — баарыс. Биир киһини кытта үһүөннэрин оонньуугун. Онон бу көрүнгүрү дэгиттэр саты-ыр буолуохха наада.

Бу олус интэриэһинэй күрэхтэһиигэ муус ылытыга, тийэитэ мэхэйдээн үгүс күүстээх оонньооччуларбыт кыттыбакка хаалан-нар хомойдулар.

Е. ФЕОФАНОВ,

Хамаҕатта нэһилиэтин бочуоттаах олохтоово, сцена ветерана

Хайдах олоорубут, ыаллар?

СЭРГЭХ ТЭРЭЭНИН, ИСТИН АИАН

PDF Compressor Free Version

1 Хомустаах кырдыаҕастара олус сэргэхтик олоорубут. Сэтгэний 4 күнүгэр ветераннар сэбиэтэрин председателэ Надежда Петровна Перелова сүүрэн-көгөн, Дьокуускайга опера уонна балет театрыгар Улуу Кыайы 65 сылыгар уонна «Кыым» 90 сылын көрсө тэриллитит мероприя- тиеҕа билиэт булан, массына кэпсэтэн киирэ сырыттыбыт.

Театрга үксэ аҕа саастаах дьон мустубут, тэрийэччилэр сүрдээх истинник көрүстүлэр: ре- волюция символун аалай лиэнтэни түөспүтүгэр астылар, былыргы ырыалартан хомуллубут са- быс-саҥа ырыанньыгы бэлэхтээтилэр. Үөһө фойега оркестр доһууоллаах ырыа, үнүү дьону көрүстэ. Эдэр сааспыт музыкатынан үнүүлээн улаханник сэргэхсийдибит.

Оруубуна 5 чааска сүрдээх иһирэх концерт саҕаланна. Ырыалар үксүлэрэ поэт Степан Тимо- феев тылларыгар ылланалларын ытааччылар Василина Попова уонна Георгий Белоусов биллэр- дилэр. Поэт Степан Тимофеевка народнай ааты дьон-сэргэ туруорсарын туһунан эппитэрин са- алаҕа мустубут дьон дохсон ытыс тыаһынан көрүстэ. Тыа дьону куруук көрбөт-истибэт та- таллаах артыыстарыт ырыаларын уонна кини- лэр аҕа саастаах көлүөнэни истин тылларынан эҕэрдэлэрин астынан иһиттибит. «Ыллыр эдьи- ий Марына!» — диэбиттэригэр саала иһэ ньи- ргийэ түстэ, бары сүһүөхпүтүгэр туран көрүстүбүт.

Александр Самсонов ырыатыгар экранга Сталин мэтириэтэ көстүбүтүгэр саала эмиз ытыс тыаһы- нан бэйэтин санаатын биллэрдэ, Сергей Поповту- н тэнгэ ылластыбыт. Лэгэнтэй, Степан Карда- шевский «Сайсары» ансамбль ырыаларын олус билиэстэбит. «Сайсары» үнүүкү бөлөҕө үнүүлээн өссө кииргэттэ.

Концерт бүттэ, тарҕаһы буолла, аны соһуй- охпуг иһин кэлбит дьонно барыбытыгар «Кыым» диэн суруктаах пакекка эрдэттэн бэлэмнэммит бэлэх биэрдилэр. Үөрүүбүт өссө улаатта, тэрийэ- эччилэргэ махтанныбыт.

Сымнаҕас олбохтоох массыналаах эйгэс су- оппарбит Николай Суздалов күүтүн турарыгар, хомуллан айанга турунубут. Тэрээһин түһүмэ- тэрин, ырыаһыттары хайбаан суолу быһа айах- ыт хам буолбакка кэпсэтэн суолбут анарыгар, мыраан үрдүгэр кэлэн, сынньана тохтоотубут. Дьэ, манна буолла айаммыт соһуччу сонун, үөрүүтэ: Светлана уонна Филипп Соловьевтар олохторун холбообуттара 40 сыллаах үбүлүөйүн соторутаа- ҕыта бэлэтэбит үөрүүлэрин биһигини кытта үллэстэ астаах-үөллээх кэлбиттэрин эттилэр. Онон аны дьоммутун эҕэрдэлиир тэрээһингэ миннигэс бэрэски, сыалаах эт, итии үүттээх чэй о.д.а. астарын күндүлөнүбүт. Суолу быһа эҕэр- дэ энэрдээх, алгыс аргыстаах, ырыа доһууолла- ах айаннаан сырылатан дьибитигэр тийиэн кэли- бит. Манньк сэргэх, истин сыһаннаах айан- нар өссө да буола турдуннар диэн бара санаалаах дьибитигэр тарҕастыбыт. Сарсынны күн, сэт- гини 5 күнүгэр, өссө 10 ветеран Саха театрыгар «Обустар забастовкалар» диэн Миитэрэй Наумов суруйуутугар туруоруллубут пьесаҕа киирэллэ- ригэр эмиз манньк айаны баҕардыбыт.

Елена НЕУСТРОЕВА, общ. корр.

«ЫЛЛЫР ЫРЫАМ ЫЛЛЫГЫНАН»

1 Хомустаах нэһилиэгэр, «Ал- гыс» МКАТ «Ыллыр ырыам ылыг- ынан» диэн саҥа дуэттар сүрэхтэ- нилэрин концертынан быһылгы се- зонун сэргэхтик саҕалаата. Бу кизэ, күһүгүгү өрөмүөн кэнниттэн, киир- кэбит-түспүтүгэр кизэ-куон кулууп- тутугар, сценаҕа аан бастаан ылыгы тахсар саҥа дуэттары көрөөччүлэр уруйдуу көрүстүлэр. Кыттааччылар XX-с үй кэрдис кэмнэригэр айыл- лыбыт, бэйэлэрин кэмнэригэр дьон- сэргэ кизн билигини ылыгы ыры- алары толорон, хас биирдии көрөөччү биһирэбили ылылар.

Любовь Обутова, Клавдия Криво- шапкина «Ардаха санаа», Мария Скрыбкина, Екатерина Борисова «Маннайгы хаар», Анастасия Ба- рашкова, Федот Ядреев «Саха үнүүтэ», Матрена Колесова, Яна Максимова «Хайа, хаһан кэлэһин?», Галина Рожина, Евгений Дьулусхан «Айан ырыата», Римма Башиева, Анастасия Соловьева «Энсиэли- бэр», Александра Новгородова, Елизавета Рязанская «Ийэ мичээ- рэ», Екатерина, Алексей Татари- новтар толорууларыгар «Чаран вальса» у.д.а. нурут ылыммыт, таптаабыт ырыалара хого ылан- нылар. Баянча быһыл музыкальнай оскуолаҕа саҥа үлэли кэлбит

уопуттаах специалист М.Е. Петров доһууоллаан, онтон кыттааччылар кэрэ дьүһүннэрин «Центер» фирма косметикатынан биир дойдулаах- ыт А.Г. Павлова эбии туссаран биэрэн кыттааччылар да, көрөөччүлэр да махталларын ылы- ахтарын ылылар. Концерты Анна Мылаханова уонна Евгений Дьулус- хан олус сэргэхтик уонна сонунук салайан ытыаннар саҥа саҕастары арыйарга эрэлэ үөскэттилэр.

Ити курдук, көрөөччүлэр на- рын-намчы музыка алыбар уйда- ран, ырыа ылыгынан тэнгэ ылла- ҥан, күнээһи түбүктэн сынньанан, санаа түһүүтүн сайбаан, дууһа ырытытын угуттан, инникигэ эрэ- ли элбэтэн, сарсынны ыраны ыра- аһырдан үөрэ-көтө тарҕастылар.

Н.Д. ЖИРКОВА

Эрэй дээх этигэс

«ДИСПЕТЧЕР» КЫЫС ХОМОЛТОТО

Бүтүн Россия үрдүнэн 2010 сыл Учугтал сы- лынан биллэриллбитэ. Биһиги, учугтал идэлээх дьон, олуһун үөрбүһүт. Ол эрэн, хомойуох иһин, уонча сыл Мэнэ-Хангалас улууһугар учугтал идэ- тин баһылаабыт, ылыктаах санааҕа уһуйуллан үлэли-хамсыы сылдыбыт кыыс быйыл күһүгүгүгү ОСОТ киирэн, хамнас биллэ кычча- ан, хаарыан үлэбиттэн уурайарга күһэллүбүт. Соҕотох мин эрэ буолбатах, элбэх учугтал үлэтэ суохтар ахсааннарын элбэттибит. Дойдум мүүттэ- эх салгына угуйан, төрөөбүт-үөскээбит Наммар кэлбитим. Табыгастаах үлэ кестүбэккэ, үүт-хайа- ҕас көрдүү сатаан баран биллэринэн «Барыс» так- си сулууспатыгар тийибитим. Икки нэдиэлэ уста- та буор-босхо диспетчер үлэтин эппинэн-хааммы- нан диспетчер кыргыттары кытта амсайан, ол эйгэ ымпыгын-чымпыгын үөрэтэн, хамнас аахсарбар сөп буолла, үлэҕэ киирдим дии санааммын ыйы- тык биэрэн баран сүүскэ сааллыбыт курдук са- нанным. Ол курдук, сатабыллаах салайааччы ааты- ран олоор киһи: «Билигин да бэйэбит олоор кы- аххыт суох, уулуссаларытын билбэккит, диспетчер үлэтэ ханьк да үлэтээһэр саамай ырахан, эппиэтинэстээх, дьүлэйгин быһылаах, бытаангыт, тем более не намская, дэриэбинэҕэ олоорбуккун...», — диин элбэх-элбэһи этэн субуруп- пата дуо? Оччо акаары, көтүмэх, бытаан, «крутой» үлэбин ылыммат дии санаабыт буоллаҕына, эрдэт- тэн үлэҕэ ылбаһын диин этиэхтээх этэ уонна бэйэ- эм учугтал киһи харафынан көрдөхпүнэ, кини учу- угтал уобараһыгар киирэн туран, Нам уулуссала- рын, сакааһы хайдах ыларга, суоппарга сакааһы хайдах биэрэргэ, рациянан, телефонунан хайдах үлэлииргэ, суоппар күнээһи нолуогун хайдах төлөһөрүгэр тийиэ үөрэтиэхтээх этилэр дии са-

ныбын. Атын такси сулууспаларыттан интэри- Һиргээн ыйыппыппар диспетчердэр аҕыах күн буолаат, үлэҕэ киирбиттэр, ханьк да экзамены тутгарбатахтар, туох да стажировкатын ааспатах- тар, үрдүк үөрэх буолбут дии, мин да ис дууһа- быттан кыһаллан Нам сэлэһиннэтин каартатын (уулуссалары), суоппардарбын, кинилэр рацияҕа ынырыллар нүөмөрдэрин, массыналарын өнгөр, нүөмэригэр тийиэ нойосуус үөрэппитим ханна ба- арыый, тоҕо мин күммүн-дьылбын киниэхэ буор- босхо «хамначыт» уобараһыгар бараатым эбэтэр үйэбит онук дуу? Хаһан да кимтэн да манньк улаханник үөһүлүбүтэх, сэнэһтэҕэх, албыннап- патах, үлэһит быһыгынан сириллэбэтэх, эппиэ- тинэстээх, учугтал курдук ырахан үлэҕэ үлэ- лэбэт, иккис үрдүк үөрэхпин бүтэрээри сылдыр киниэхэ наһаа да кыһылаах, хомолтолоох түгэн. Ол хомолтобун хаһыат нөҕүө тиэрдэрим сөп дии саныбын, тустаах дьон ааҕан, буруйдарын били- нэн туран кэнээскитин манньк быһыламматта- рыгар, атын дьонно киһилии сыһаннаһаллары- гар көрдөһүбүн уонна бу ыстатыаны аахпыт дьон бу чааһынай тэрилтэҕэ үлэ көрдөһө баралларыгар сэрэхтээх буоллуннар диин сэрэтэбин.

«Куһаҥан үчүгэйдээх, үчүгэй куһаҥаннаах» диэн өбүгүлэригэр бэргэн этиилэр баар. Сүүрбэ бириис үйэ — көнүл үйэ. Доруобуйа, баҕа, сүрэх, сатабыл, тулууру, дьонно үтүө, чизинэй сыһын баар буоллаҕына туох барыта кыаллынан сөп. Икки нэдиэлэ буор-босхо үлэһэбит «уопушпар» олобу- ран, хата, билигин хайдах баҕарар такси сулуус- патын арыйар кыахтаахпын.

ХОМОЙБУТ КЫЫС Нам с.

УБАСТАБЫЛЛААХ ААҒААЧЧЫ!

Редакцияҕа киирбит бу су- рукка эппиэт биэрэригэр «Ба- рыс» такси салайааччыта Е.Э. Бурнашевтан көрдөстүбүт. Ону кытта билсин.

— Диспетчергэ Нам селоту- гар олоорбут, аадырыстарын үчүгэйдик билэр киһини ыла са- тыбытыт. Наталья үлэҕэ кэпсэ- тэригэр «Наммын» диэн эппи- тэ. Кинини: «Дьүлэйгин дуо?», — диэбэтэҕим. «Бырастыгы гын, мин эйигиттэн ыйытыахпын баҕарабын, эн үчүгэйдик иста- ҕын дуо?» — диин ыйыттыбыт. Тоҕо диэтэххэ, кини биер сака-

аһы ыларыгар клиенттэн хас- та эмэтэ хатылаан ыйытар, атын телефоннарыгар, рация- тыгар эппиттиир кыаҕа суох олоор. Соҕотохтуу үлэҕэ оло- рор кыахтааҕын дуу, суобун дуу үлэһэпит диспетчердэригэр тэ- ыйыталаһарым.

Биһиги Натальяһыын кэпсэ- тэригэр соҕотох бэйэбит эрэ буолбатах этибит, атты- бытыгар диспетчер баар этэ. Кини да туоһу буолуон сөп. Мин өттүбүттэн чөбүчү да, сэнэ- һин да суоҕа.

Атын сулууспалар үлэҕэ

ылааларыгар хайдах ирдэбиллэ- эхтэрэ уонна биһиги ирдэбил- бит тус-туһунан. Биһиги ир- дэбилбит: аадырыстары үчүгэйдик билэр, 3-4 телефону уонна рацияны кытары тэнгэ үлэһиэр, клиентнэри уонна так- систары кытары өйдөһөн, эп- пиэтинэстээхтик үлэһири ир- дибит.

Биһигэ үлэһиэр дьон «хам- начыт» буолбакка, үлэһиэр үлэһиригэр дуоҕабардаах хамна- старын тутатына аахсан, со- рофор авансанан эрдэ ылан үлэ- лли олооролор.

Бэлэмнээтэ И. ИВАНОВ

2014 сылга Саха сирин норуоттарын VI ооньууга — Намга

САРСЫҢҢЫНЫ КЭТЭСПЭККЭ

Быйыл от ыйын 13 күнүгэр республикабыт президенэ Егор Бо- рисов Саха сирин норуоттарын VI ооньуугун 2014 сыл от ыйын 1- 5 кк. Нам улууһугар ытар туһунан дьаһала тахсыбыта. Ооньууну тэрийэр-бэлэмниир 35 киһиттэн састааптаах, республикатааҕы ко- митет бигэрэммитэ. Тэрийэр комитетке (председатель — СР вице- президентэ Д.Е. Глушко) 2011 сыл от ыйын маннайгы күнүгэр диэри ооньууга бэлэмнэни тэрээһин-былаанын бэлэмнииригэр сорууда- таммыта. Манна олобуран улуус ба- Һылыга А.И. Ильин дьаһалынан Н.В. Слепцов (улуус ба- Һылыгын маннайгы солбуйааччы) пред- седателлээх улуус- тааҕы комиссия тэ- рилибитэ, ооньу- уга бэлэмнэни үлэтин былаана то- румнаммыта.

Бу күннэргэ улуустааҕы комис- сия чилиэннэрэ председател, улу- ус баһылыгын ман- найгы солбуйааччы

Н.В. Слепцова мустан хос комиссиялар састааптарын сааһылаан бигэрэгэн биэрдилэр. Итиэннэ ооньууга бэлэмнэни үлэтин бы- лаанын бигэрэгэттилэр. Ол курдук, билигин үлэ сүрүн соругунан тутуу, өрөмүөн, чөл түһэри буолаллар. Ооньуу 15 көрүгүн түмүктүү түһүмэҕэ барыллара Намга ытыгылларынан, спортивнай саалалары, площадкалары у.д.а. манна сыһаннаах тэрээһин боп- пуруостарын билинниттэн саҕалаан үмүрүтэр сорук туар. Онуо- ха культурнай-спортивнай комплекс 2011 сылга тутуллара бы- лаанга киирбит. Спортсменнары сүүмэрдээн улуус хамаандатын тэрийэргэ, чолчулуурга көрүгүннэрин федерациялар тэриллэбит- тэрэ, маньаха бириддиһэн көрүгүннэргэ улахан, кыахтаах тэрил- тэлэр сыһыарылынахтарына боччумнаах көмө, өйөбүл буолара саарбахтаммат. Бу күн ханньк тэрилтэ, хайа көрүгүннэн дьарыкта- нын сөптөөбүн торумнаатылар. Улууска спортивнай туругу бөһөгөтөр, күүһүрдөр инниттэн, бүтүн спортивнай комитет тэ- риллэрэ былааннанар. Оҕо спортивнай оскуолатыгар бааһын кэ- нэтэн, көрүгүннэрин элбэтэн үлэлэти ирдэнэр. Ооньуулар үрдүк таһымга, тэрээһиннээхтик баралларыгар нэһилиэннэ сүрүн са- наата, сыһыана улахан оруоллаах. Улууспут аатын түһэн биэрбэт инниттэн, билинниттэн саҕалаан патриотическай өйдөтөр үлэ на- ада. Ол хас биирдии тэргэттэн, тэлгэһэттэн саҕаланнахтаах.

Улууспутун көрдөрөр, кэпсиир ооньуу символа, талисмана ирдэнэр. Онуоха түөрт сылы кэтэспэккэ, бастын, тупсаҕай бырай- ыктары күн-бүгүн толкуйдуохха. Ооньуу символаҕар, талисма- ныгар улуустааҕы конкурс биллэрэргэ этии киирдэ.

Түмүгэр Саха сирин норуоттарын VI ооньуугун улуустааҕы тэрийэр комиссиятын председателэ Н.В. Слепцов «спорт — поли- тика» диэн тоһоҕолоон бэлэтээн туран, бука барыбытын түмсэргэ ыгырда.

Л. УВАРОВСКАЯ

Быраас сүбэтэ

САЛГЫН УОСПАТА (ВЕТРЯНКА)

Оҕо кыра сааһыгар ыалдыр сыстыганнаах ыарыларынан сал- гын уоспата, паротит (свинка), скарлатина буолаллар. Ыарыны тарҕатааччынан ыалды сылдыр оҕо буолар. Ити ыарылар салгын хааппылаарыттан сысталлар, а.э. микробтар үөһэни тыһынар органга салгыны кытта түбэһэллэр. Доруобай оҕо ыалдыр оҕону кытта оонньоотуона, бииргэ аһаатаҕына, уйдуйаһына эрэ ыары сыстар диэн өйдүү сыһа, кылгастык да сибээстэстэбинэ, кини ыарыга ылларыан сөп.

Ити ыарылар микробтара инкубационнай бириэмэлээхтэр, а.э. оҕо ыарыһы кытта сибээстэһээт тутта ыалдыбат, микроб 10-21 күн устата организмга тарҕанар, ууһуур, ол кэнниттэн ыарытын- нарат. Бу ааттаммыт ыарыларынан оҕо олоһун устатыгар биридэ эрэ ыалдыр, ол кэнниттэн кытаанах иммунитет үөскүүр.

Салгын уоспатын вирус көбүтээччи. Инкубационнай кэмн ти- хэх 1-2 күнүттэн ымынах бүтэһик тахсыгыттан 5 күн ааһыар дылы бу ыары сыстыганнаах. Туттар малтан уонна үһүс киһи нөҕүө ыары сыстыбат.

Вирус үөһэни тыһынар органтан хаан тымырдарыгар киирэн тарҕанар. Сүннүнэн киһи тирии клеткаларын тас бүрүөтүгэр олох- суулар, клеткалары өлөрөт, убаҕаһынан толоруллубут көндөйдөр — салгын уоспатын хабахтара (везикула) — үөскүүллэр. 1-2 хонон баран хабахтар кууран хатыраллар, кинилэр хонгон түстэхтэринэ тириигэ сырдык бээтинэ хаалар. Ымынаҕырылыһын холбоон, ор- тотунан 10-15 күн ыалдыллар. Мөлтөх доруобуйалаах оҕолор ымы- нахтара хойуу буолар уонна ымынахтарын тахсыгыта 3-5 күнтэн 7- 9 күннэ дылы уһун сөп. Тириини кытта сэргэ айах, бэлэс, харах уонна тахсан киирэр орган салыгнаах бүрүөлэрэ ымынаҕыраач- чылар.

Ыарыны эмтээһин. Ыарынах температурата төһө да үрдээбэ- тэһин иһин, ымынахтанар кэмн устата, кинини туруорбакка, оронго сыгыарыахха наада. Оҕо сыыстаран иккиһин ыалдыбатын наадатыгар, гигиенаны кытаанахтык тутуһан ыарылыһы, көрөр- харайар булгуччулаах. Уоспа хабахтарын, хахтарын зеленканан, метиленовой синь диэн убаҕас эминэн сотуллар.

Сыстыганнаах ыарылыртан оҕону хайдах харыстыахха сөбүй? Дифтерияны, коклюшу, коору утары бэриллэр прививкалары кэмтитэн кэмигэр көтүпкэккэ ылаахха наада. Оттон оҕо салгын уоспатынан, паротитынан, скарлатинанан ыалдыбатын туһугар, кинини мэлдьи эт-хаан өттүнэн эрчийэххэ, бу ыарылары утарар чэгиэн-чэбдик доруобуйалаах буолар гына иттиэххэ наада.

Өскө оҕо ыарыдаһына, нэһилиэннэ ортотугар ыарыны тарҕ- апат сыалтан, ыалдыбыт оҕону балыһаҕа, детсадка илдимэн, бырааһы хайаан да дьибитигэр ыгырын.

И.Н. ГУРЬЕВА

